

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

495 ק"פ פ"ת מא"י - פ"פ תש"פ שנה י"א א' 495
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: תורה מן השמים

שני סימנים נתנה התורה לחיות ולבהמות הטהורות, שנאמר (ויקרא יא, ב-ג): "זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ. כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו".

הסימן הראשון: מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת. פרסה היא מעטה קשה, כעין ציפורן עבה או עצם רכה, שגדלה על כף רגלה של הבהמה, שעל ידה היא דורכת על הקרקע בלא להיזק. שסעת שסע פרסת פירושו, שכף רגלה ופרסתה שסועות, כלומר מפוצלות לשני חלקים.

הסימן השני: מעלת גרה. למינים הטהורים שאוכלים עשב, שעיקולו קשה וממושך, ישנה מערכת עיכול מיוחדת המורכבת מארבע קיבות: (א) כרס, (ב) בית הכוסות, (ג) המסס, (ד) קיבה. בתחילה מעלי הגרה תולשים את העשב במהירות ולועטים אותו מעט. משם הוא יורד ל'כרס' ועובר עיכול ראשוני. משם עובר ל'בית הכוסות' ומתגבש ככדורים כדורים. לאחר מכן חוזר ועולה לפה ללעיסה ממושכת, וזוהי העלאת הגרה. לאחר מכן יורד ל'המסס' ומשם לקיבה.

לארבעה מינים יש סימן אחד שבו הם דומים למינים הטהורים, אבל כיוון שאין להם את שני סימני הטהרה – הם טמאים, והם: גמל, שפן, ארנבת וחזיר. שנאמר (ויקרא יא, ד-ו): "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה". שלושה מהם מעלים גרה אבל אין להם פרסה שסועה, שנאמר: "את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם. ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם. ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה היא לכם". החזיר מפריס פרסה אבל אינו מעלה גרה, ולכן הוא טמא, שנאמר (שם ז): "ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם".

אמר על כך בעל ה'תורה תמימה' (שמיני פרק י"א, אות י"ז): "להודיע בזה מעלת התורה, שמתוכה ניכרת נתינתה מפי הגבורה בכח אלהי ממעל. כי אדם בשר ודם, אי אפשר לו להחליט שרק אלה סימניהם כן ולא זולתם. כי אולי נמצאים עוד ברואים בסימנים אלה כמו הגמל, ושפן, וארנבת, וחזיר ואולי במשך השנים והדורות יחקרו וימצאו עוד כאלה אבל הקדוש ברוך הוא רק הוא יודע שאין במציאות יותר מאלה שהזכיר כאן. כאשר באמת אנו רואים כי מאז שניתנה תורה לא מצאו התרים והחוקרים עוד מינים! והן הן מנפלאות תמים דעים וסגולות תורת".

מאז שנכתבו דברים אלו חלפו כמאה שנה. במשך מאה שנים אלו התקדמו המחקרים המודרניים וגילו בעלי חיים רבים נוספים בכל רחבי העולם. ניתן לקבוע כי במשך למעלה משלושת אלפי השנים שחלפו מאז מתן תורה ועד זמנינו זה התגלו כל או לפחות כמעט כל הבהמות והחיות היבשתיות. ובכל אלו לא נמצא בעל חיים אחד (!) אשר הוא מעלה גרה בלבד או מפריס פרסה בלבד - מלבד אותם אשר ציינה התורה. בכל שאר אלפי רבבות סוגי זני בעלי החיים, או שקיימים שני אלו או שנעדרים שניהם!

וכן כתב המלבי"ם (שמיני פרק י"א פסוק ד') כדברי ה'תורה תמימה' אל שהוסיף שאכן לכאורה מצאו חכמי הטבע סוג חזיר שהוא מפריס פרסה ומעלה גרה כתב וז"ל, ודע כי חכמי הטבע הזכירו בעל חיים אחד בין משפחת החזיר נקראת (טאיאסו) משכנו עדרים עדרים באמריקא החמה הדרומית, והוא מפריס פרסה ולו ארבע קיבות כמקרה כל בעל גרה באשר הוא גם מעלה גרה והוא דומה בתוארו לחזיר היער וגדלו כחזיר הבית שערו קשה ושחור ועל צווארו כעמק ממראה לבן ובאמצע גבו ממעל הוא שסוע כעובי אצבע ושם כיס קטן מלא מיץ מריח כביזאם וכו'.

אלא שהמלבי"ם דוחה את דבריהם, כי יש לו שיניים למעלה וכלל בדינו (חולין נט). שכל מעלה גרה אין לו שיניים למעלה.

כמו כן מצינו לענין הדגים שהגמרא בחולין (סו:): אומרת: 'כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר', היינו אם רואים סימן קשקשת על הדג אפשר לקבוע כי הוא כשר ע"פ הקשקשת בלבד ואין צריך לבדוק אם יש לו גם סנפיר, כי מי שיש לו קשקשת ודאי היה לו גם

סנפיר. משא"כ דג שרואים שיש לו רק סנפיר, עדיין לא די בכך, אלא צריך לבדוק אם יש לו גם קשקשת כדי להכשירו. ואם כך מקשה הגמרא: לכתוב רק 'קשקשת'? (שהרי רק סימן הקשקשת קובע והסנפיר כלל לא קובע) ומתרתת הגמרא: 'גדיל תורה ויאדיר', פירוש, 'דרוש וקבל שכר'

גם מזה רואים כי תורה מן השמים, דהנה התוספות בחולין (סו: ד"ה כל הקשו), מנין להם לחכמים דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ואולי נמצא דג אחד בים שיש בו קשקשת ואין לו סנפיר, ותירצו בתוספות, קים להם מהלכה למשה מסיני.

ואכן עיינו ראות, כי מזמן המשנה עד עתה שהוא קרוב לאלף שמונה מאות שנה, אשר כל דור ודור מוסיפים ומחכימים, ובכל זאת לא נמצא דג שיהיה מתנגד לכלל הנ"ל.

ועיין במעדני יו"ט על הרא"ש (סוף פרק אלה טריפות פ"ה דחולין אות ה') ששאל אותו חכם אחד על הדג הנקרא 'שטינקס מרינוס' שיש לו קשקשת ואין לו סנפיר, ותירץ דכלל הנ"ל לא קאי אלא על דגים שבים, ולא על חיות בים. עיי"ש. ובא הגאון בעל החתם סופר ז"ל בחידושו לחולין (דף ס"ו) וכתב וז"ל: שוב נתברר לנו ע"י מומחים בחכמת הטבע, וגם הראינו בספרי טבע, שהשטינקוס איננו חית הים כלל, אלא גידולו ביבשה על שפת הים, וקופץ בים פעמים כצפרדע, והוא מין קראקטי"ל קטן, שקראו רבינו חננאל 'אלתמחס', שלדעתו הוא הצפרדע שבמצרים, ונאמנו דברי חז"ל שבמים כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. עכ"ל.

כמו כן, כידוע בשנים קדמוניות סברו העמים הקדמונים כי העולם הוא משטח רחב הניצב על זנבות של שלשה לוייתנים ענקיים. והיו כאלו שהאמינו שהארץ מוחזקת ע"י ארבעה פילים אדירים העומדים על גבי צב ענק השט באוקיינוס האין סופי. כך או כך, לכולם היה ברור שרעידות האדמה נגרמות כתוצאה מן הזזה כל שהיא של מחזיקי העולם, ואילו עם ישראל מאז כבר נמסר לנו בנבואה (איוב ט' ז') הפסוק "תולה ארץ על בלימה" כלומר על לא כלום (מצודת ציון). וכתב רש"י, על בלימה, אין כלום ביסוד. כי הם עומדים באויר בחלל.

כמו כן מלפני אלף שנה ויותר, היתה הדיעה הרווחת כי הארץ שעליה אנו קיימים היא בצורה שטוחה ומרובעת או לכל היותר בצורת כיפה. אולם השערה כזאת שהעולם הוא כדורי היה נחשב לבלתי הגיוני לחלוטין. רק בתקופה מאוחרת יותר החלו כמה מחכמי יון לטעון שהעולם הוא כדור ועגול אך גם הם סברו שרק חצי כדור העליון מגולה ומיושב ואילו חצי הכדור התחתון משוקע כולו במים ואין שם מקום ישוב כלל וכן סברו להבדיל אא"ה גם הרבה מחכמי ישראל בימי קדם.

הלא המה הרמב"ם במורה נבוכים (ח"א פרק עג) רבינו זרחיה הלוי בעל המאור (ר"ה כ:). אבן עזרא על התהלים (פרק מ"ו). והרד"ק פירש בדרך זו את הפסוק בתהלים (פרק כ"ד פסוק כ'): "כי הוא על ימים יסדה".

עד שבא כריסטופר קולמבוס וגילה את יבשת אמריקה בשנת ה' אלפים רנ"ב. על פי הדרכתו של הגאון רבי אברהם זכות (היה סבו של אשתו של מרן הבית יוסף נולד בעיר סלמנקה שבממלכת קסטיליה בשנת 1452, בתקופה שעתידיה הייתה להתברר כזו שחתמה את הגולל על כאלף שנות יהדות בספרד. בגיל עשרים וחמש בלבד סיים רבי אברהם לכתוב חיבור מקיף על מערכת השמש, בשם "החיבור הגדול". בנוסף לספר, פיתח רבי אברהם גם אֶצְטְרוֹלֵב מנחושת שהיה מדויק יותר מהאצטרולבים שנעשו עד לאותו הזמן מעץ. שני הכלים הללו שיצאו מתחת ידו הפכו לכלים חיוניים עבור נווטים, וחישובי האסטרונומיים קבלו מעמד של בכורה בעולם המדע, עד היום נחשב רבי אברהם לאחד מהאסטרונומים הגדולים שידעה ההיסטוריה. מדעני נאס"א העניקו לאחד המכתשים שגילו על הירח את שמו של החכם היהודי, כהנצחה ואות כבוד לתגליותיו בתחום האסטרונומיה).

כאשר הגיע קולומבוס לספרד הוא נפגש עם רבי אברהם זכות האסטרונום היהודי הבכיר ואף קיבל ממנו את טבלאותיו האסטרונומיות. רבי אברהם אף קישר בין קולומבוס לבין מספר בעלי הון, וכן הפגיש אותו עם רבי דון יצחק אברבנאל, שתיווך לבסוף בין קולומבוס לבין המלך והמלכה.

הידע האסטרונומי שהעניק רבי אברהם זכות לקולומבוס והאצטרולב שפיתח אפשרו לו לצאת למסעו הגורלי ב-3 באוגוסט 1492, אמנם למרבה האירוניה, באותו הזמן כבר לא היה יכול רבי אברהם לשהות באדמת ספרד; צו גרנדה הידוע לשימצה נכנס לתוקף ימים ספורים קודם לכן, ורבי אברהם נאלץ לעזוב את ספרד אל פורטוגל הסמוכה.

כמה שנים מאוחר יותר, אירעה לקולומבוס אפיזודה משעשעת בעקבות חישוביו של רבי אברהם זכות. בשנת 1504 הגיע קולומבוס לחופי האי ג'מייקה והסתכסך עם הילידים. קולומבוס עיין בטבלאות שברשותו וראה שליקוי חמה עתיד להתרחש בקרוב. הוא איים על המקומיים שאם לא יעשו כדבריו יחשיך את השמש, וכאשר ראו הילידים שכך אכן אירע החליטו לוותר על התענוג המפוקפק וישרו קו עם דרישותיו של קולומבוס.

עכ"פ רק באותה תקופה גילו כי העולם הוא בצורת כדור עגול ואינו שטוח ומרובע.

והנה עצם הדבר מפורש להדיא בירושלמי (עבודה זרה פ"א ה"א): "כדור, שהעולם עשוי ככדור, אמר רבי יונה: אלכסנדרוס מוקדון כד בעא מיסק לעיל, והוה סלק וסלק סלק (עשה דבר אחד וישב על הנשר להגביה עצמו למעלה ולראות על פני הארץ ככתוב בדברי הימים שלהם. פני משה שם), עד שראה את העולם ככדור ואת הים כקערה". דברי הירושלמי מובאים בתוספות (עבודה זרה מא. ד"ה ככדור), בתוספת פירוש: "ככדור - שהעולם עגול כדאיתא בירושלמי שאלכסנדרוס מוקדון עלה למעלה עד שראה כל העולם ככדור ואת הים כקערה. פ"י ים אוקיינוס שמקיף את כל העולם", וכמובן שהם טוענים הנה גם הירושלמי ידע שהעולם ככדור.

אלא שעדיין אפשר לפרש שם כמו שאמרו הראשונים הנ"ל שחציו השני שקוע במים. אמנם בזוה"ק מפורש להדיא גם מחלק העולם הנקרא אמעריקא ושנאשים גרים גם בחלק התחתון של הכדור כמו בחלק העליון. וזאת אשר דובר (פרשת ויקרא דף י:): ובספרא דרב המנוא סבא פריש יתיר דהא כל ישובא מתגלגלא בעיגולא ככדור - כל הישוב מתגלגל בעיגול ככדור, חלקם מתגוררים למטה בתחתית הכדור ואלה למעלה, וכל אלה הבריות המתגוררים בחלקים השונים שבכדור, שונים בתוארם מחמת שינוי האויר של כל

מקום ומקום. אולם הם עומדים כשאר בני אדם ועל כן יש מקום בעולם כאשר אור לאלה חשוך לאלה. לאלה יום ולאלה לילה, יש מקום בעולם שהיום בו ארוך ולא ימצא בו לילה אלא לזמן מועט, היינו הסמוכים לקוטב דהכי כתיב (תהילים קל"ט, י"ד) "אוֹדֶךְ עַל פִּי נוֹרְאוֹת נְפִילֵי נְפִילֵי מַעֲשֵׂיךָ", וסוד זה נמסר לבעלי חכמת התורה. עכ"ל"ק.

ובפירוש זוהר חי להגה"ק מקאמארנא ז"ע על הזוה"ק שם כתב בת"ד וז"ל: וכבר פירשו בזה מענין שבת קודש ומפורסם מענין מדינות אמעריק"א, שיש חילוק י"ב שעות בינם לבינינו מענין היום, ומפורסם הרבה מיורדי הים שיש מקום שהוא ששה חדשים יום וששה חדשים לילה, 'וכל ישובא מתגלגלא בעיגולא' היינו שהכדור הוא בגלגל עגול, 'אלין' אנשי אמעריק"א 'לתתא' נגד כפות רגלינו, ואנחנו עומדים במקום ארץ ישראל ובית המקדש וקדשי הקדשים והר סיני, אנחנו לעילא. וכל דברי רב המנונא אמיתיים על צד הפשוט, 'והארץ לעולם עומדת' (קהלת א, ד) ולשון 'מתגלגלא' היינו שהוא כגלגל עגול עומדת לעד ככדור ברוח פיו של הקב"ה וכו'.

הגמרא בסוכה (כ"א): אומרת, שיש מושג של "קבר התהום" חומרא מיוחדת אצל פרה אדומה. והיינו, "קבר התהום" הוא ביטוי לחשש שמא יש בעומק האדמה קבר המטמא. מן התורה, אין מקום לחשוש על מקום מסוים, שאין אודותיו שום מידע הרומז על קבר, שמא בכל זאת יש בו קבר. לפיכך, מותר לכהנים ללכת בכל מקום שאין בעניינו חשד מבוסס לקיומו של מת. אף על פי כן, החמירו חכמים בעשיית פרה אדומה, ובהכנות לקראתה, שכל העוסקים בדבר יהיו בטוחים לגמרי מפני חשש זה.

הדרך לחסום את טומאת המת היא ליצור אהל מעליו, שכן מת המצוי בתוך אהל (שגובהו טפח לפחות) מטמא אמנם את כל מה שבאוהל, אך לא את מה שמעליו ומחוצה לו. לכן, במהלך ההכנות לשריפת פרה אדומה, היו מגדלים ילדים משעת לידתם במקום שנבנה על גבי סלע, שמן הסתם לא קברו תחתיו, ובנוסף לכך, בנו את הבתים מעט מעל פני הקרקע, כדי לחסום טומאה אפשרית המצויה בקרקע. גם בהליכה למעיין השילוח, היו הילדים יושבים על גבי שוורים, כדי שהחלל בין כרסם של השוורים לבין הקרקע יגן על הילדים מפני כל טומאה.

רבינו יוסף חיים בשו"ת תורה לשמה (סימן תצ"ה) מסביר מדוע חוששין לקבר התהום בפרה אדומה וז"ל בא"ד: אך הענין הוא דחוששין בקבר התהום, מפני שהארץ עשויה כדורית והארץ לעולם עומדת והשמש מסבבת אותה, וא"כ בשטח ה' שתחת רגלינו ג"כ יש מקום ישוב ובני אדם דרים שם, וכן ה"ה כנגד שטח ירושלים עיה"ק ג"כ יש מעבר הלז, יש מקומות ודרים שם, ואותם הדרים ג"כ קוברין בני אדם בארץ, ואולי יש קבר כנגד שטח מקום המקדש בעבר השני. ואם לא היה בזמן שנבנה הביהמ"ק שמא יהיה אח"כ, ולזה הוצרכו לבנות ע"ג כיפין שאז ניצולין מזה, יען כי קבר התהום הוא אפילו רחוק כמה אלפים ורבעות אמות ג"כ חשיב קבר התהום, ואין תקנה לזה כי אם ע"י שיהיה חלל ביניהם. וא"כ השתא גבי סלע קשה אכתי איכא חששא דקבר התהום, לא מצד השטח הזה הנראה לנו אלא מצד השטח של עבר השני, וכמו שנתחדש ארץ אמריקא שהיא מעבר השני שלנו. עכ"ל.

ויש לציין כי אמנם הגר"א מוויילנא ז"ע לא הבין את דברי הזוהר הקדוש כפשטם, שהרי הביע את דעתו בפירושו לתיקוני הזוהר (דף ה:) שהארץ היא שטוחה, מדכתיב (איוב פרק ל"ח) "לאחוז בכנפות הארץ" ומבואר בספרי (במדבר פסקא קטו) "על ארבע כנפות כסותך" - למעט קרן עגולה". ובעיגול לא שייך לומר כנף, על כרחך שהעולם בצורת ריבוע.

ובאמת הגר"א אינו היחיד בשיטה זו שהעולם שטוח, היו עוד מגדולי ישראל שחשבו כמותו, מהם הגאון בעל שו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן כ') שנשאל על "תתרך" מי שאין לו חוש הריח כיצד יעשה לענין הבדלה בברכת הבשמים והשיב: "ואף שחקרתי אצל איזה חכמי רופאים ואמרו שבספריהם ספרי רפואות מבואר, דמי שאין לו חוש הריח אין לו ההנאה של כלום. מ"מ כיון שעיקר ספריהם הוא מחכמת אומות העולם אריסטו וחביריו אין לסמוך על דבריהם לדינא, אף שהרמב"ם ושאר גדולי חקרי לב למדו קידוש החדש ועשאו חיבורים ע"ז, מ"מ כמה גדולים שהיו בזמנינו מנעו ולא למדו כלל ושב ואל תעשה עדיף דכתיב "כי היא חכמתכם" מכלל דאינהו לא ידעו הדבר על בוריו ואיך נלמד מספריהם. וכן עיקר דבריהם בנויים שהעולם הוא ככדור נגד משמעות סוגיא דש"ס דידן רפ"ב דחגיגה דקאמר "אידי ואידי חד שיעורא הוא" וכמבואר בדברי הרא"ם פרשת ואתחנן וביפה תואר בראשית פ"ח דף נ"ב ובדרשות הראנ"ח ריש פרשת בראשית וכו'.

וכן נמצא להרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע בספרו דברים נחמדים (אבות פ"ה) וז"ל: זהו וודאי דאין לחקור על היוצר כל למה ברא את השמים כדוריי והארץ שטחיית וכיוצא, הלא הוא ית"ש הוא היודע הטוב לכל נבראו. עכ"ל.

כמו כן בדברי הזוה"ק גם מוסתר הסוד של כח המשיכה. מה שגילה ניוטון רק לפני שלש מאות שנה בלבד.

סר אַיִזֶק נְיוֹטוֹן הָיָה פִּיזִיקָאִי וּמְתֵמָטִיקָאִי אֲנֹגְלִי אֲשֶׁר נִחְשַׁב לְאַחַד הַמְדַעְנִים הַגְּדוֹלִים בְּכָל הַזְּמַנִּים. הָאֲגָדָה מְסַפֶּרֶת, פִּי בְּזִמְנָא שְׁנַיִם תַּחַת עֵץ, נָפַל עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל נְיוֹטוֹן תַּפּוּחַ. הוּא תָּהָה מְדוּעַ הַתַּפּוּחַ נוֹפֵל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, מְדוּעַ הַתַּפּוּחַ נוֹפֵל תַּמִּיד בְּמֵאוֹן לְקִרְקַע? מְדוּעַ הוּא אֵינוֹ נוֹפֵל לְצַדִּים אוֹ כֻלָּפִי מַעְלָה, אֲלֵא תַמִּיד לְעֵבֵר מֵרְכֵז הָאֲדָמָה?

והוא הסיק שְׁזָה מְשׁוּם שְׁכַדוֹר הָאֲרֶץ מְשַׁךְ אוֹתוֹ אֲלָיו. עַל סִמְךָ הַהֲנָחָה הַזֶּה, פִּתַּח נְיוֹטוֹן אֶת חֶק הַכְּבִידָה.

והנה אם הזוה"ק אומר שאנשי אמריקה גרים בחלק התחתון של הכדור, כיצד אינם נופלים? אלא ודאי שיש כח משיכה המחזיק אותם, דבר אשר נתגלה בדברי הזוה"ק לפני למעלה מאלפיים שנה – גילו זאת חכמי אומות העולם רק לפני שלש מאות שנה.

"הפוך בה והפוך בה דכולא בה".